

متولیان از احتمال کمبود آب، برق و گاز خبر می دهند

آفت زیرساخت‌ها

هشدار جیره‌بندی آب، برق و گاز در زمستان امسال این روزها روی خروجی رسانه‌های ایران قرار گرفته است. چندی پیش کمیسیون انرژی مجلس درباره ناترازی گاز در فصول سرد امسال هشدار داد و شرکت ملی گاز ایران از کمبود روزانه ۲۵۰ میلیون مترمکعبی گاز در فصول پیش‌رو گفت…

صفحه ۴

سرمقاله

برجام و شرایط جدید

سیاست خارجی ایران

کوروش احمدی

دیپلمات پیشین

تردیدی نیست که در هفته‌های گذشته محیط بین‌المللی برای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران دستخوش دگرگونی عمده‌ای شده است. دو دلیل را می‌توان در این رابطه ذکر کرد: نخست انعکاس اعتراضات هفته‌های اخیر در افکار عمومی بین‌المللی و واکنش‌های رسمی برخی دولت‌ها به آن و دوم اتهام استفاده روسیه از پهپادهای ایرانی در جنگ اوکراین. متأسفانه این دو دلیل مکمل و مقوم یکدیگر بوده و می‌توانند تأثیری محدودکننده بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر جای بگذارند. اعتراضات در ایران، به‌ویژه جان‌باختن یک دختر جوان در ابتدای آن و نقش زنان در ادامه، همه عناصر لازم را برای شکل‌گیری یک ساختار دراماتیک داشته و موجب واکنش گسترده افکار عمومی بین‌المللی به آن شده است. شماری از رسانه‌ها و دولت‌ها نیز صرف‌نظر از تیرگی تقریباً همیشگی روابط‌شان با ایران، به سه دلیل مضاعف بر این اعتراضات متمرکز شده‌اند: نخست اینکه بعد از چند دهه مواجهه با آنچه «اسلام سیاسی» می‌نامند، برای نخستین‌بار خود را با پدیده‌ای متضاد از یک کشور اسلامی مواجه دیده‌اند و انگیزه مضاعفی برای استقبال از آن یافته‌اند. دوم اینکه دولت‌های لیبرال‌دموکرات در بسیاری کشورها که از ناحیه جریان‌های پوپولیست راست تحت فشارند، اعتراضات در ایران را همسو با خود در برابر پوپولیسم راست که رگه‌هایی از زن‌ستیزی مستتر در آن وجود دارد، می‌دانند. دلیل سوم تحرکاتی است که در بین ایرانیان مقیم کشورهای مختلف دیده شده است. این تحرکات می‌تواند در جهت کم‌آثرکردن فعالیت لابی‌های ضد تحریم و تشویق دولت‌ها به رابطه کمتر با ایران عمل کند.

اکنون سؤال این است که چنین شرایطی چه تأثیری می‌تواند بر تلاش‌ها برای احیای برجام داشته باشد. در این رابطه آنچه مسلم است، این است که این فرصت و منافع مادی زیادی را از دست داده‌ایم. اکنون از اوایل تیر ۱۴۰۰ که به باور رئیس‌جمهور سابق توافق حاصل بود، ۱۶ ماه گذشته است و هنوز مشکل می‌توان تصویر روشنی از آینده این روند داشت. بارها در این دوره یادآوری شد که در روابط بین‌الملل فرصت‌ها تکرارشدنی نیستند و اگر اقدامی دقیقاً به وقت خود انجام نشود، معلوم نیست دیگر قابل انجام باشد. تحولاتی در این دوره ۱۶ماهه شکل گرفت که هر یک به سه مهم خود کار را دشوارتر کردند: حمله روسیه به اوکراین حداقل در تئوری روسیه را بسیار نسبت به احیای برجام بی‌میل یا بی‌میل‌تر کرد. چراکه احیای برجام هم به لحاظ حجم نفتی که وارد بازار می‌شود و هم به دلیل تخفیف تنش در یک منطقه مهم جهان می‌توانست به ضرر روسیه موجب کاهش قیمت نفت شود و اینجبهه غرب را تقویت کند. در ادامه تأثیرات بحران اوکراین، ادعای استفاده از پهپادهای ایرانی در جنگ اوکراین و خسارات آنها به مناطق و زیرساخت‌های غیرنظامی برای غرب مسئله مهمی است. با توجه به ربط داده‌شدن خسارات وارده به نیروگاه‌های برق و خاموشی در بیش از ۳۰ درصد اوکراین و نیز خسارات مالی و جانی در برخی مناطق مسکونی، در این رابطه نیز افکار عمومی تحت تأثیر قرار گرفته است. به لحاظ نقش نفت و گاز به عنوان یک فاکتور در معادله برجام، عدم توافق در تابستان از فوریت قضیه برای غرب کاست. چراکه با توجه به زمان سه تا شش ماهه لازم برای اجرای توافقات جدید، نفت ایران می‌توانست در زمستان وارد بازار شود و به تخفیف مشکل سوخت در اروپا کمک کند. فاکتور دیگر در این رابطه اعلام وزیر نفت عربستان مبنی بر کاهش تولید نفت اوپک‌پلاس در صورت بازگشت نفت ایران به بازار بود که عملاً مزید بر علت برای منقّی‌شدن اثر نفت ایران به بازار شد.

آغاز مبارزات انتخاباتی در آمریکا نیز اثرات خود را داشت و با توجه به غیرمحبوب‌بودن برجام و مذاکره با ایران در بین اکثر رای‌دهندگان، دولت بایدمن و دموکرات‌ها خود را ناچار از توقف مذاکرات دیدند. بعد از انتخابات نیز این احتمال وجود دارد که با افتادن کنترل کنگره به دست جمهوری‌خواهان کار احیای برجام برای دولت بایدن مشکل‌تر شود.

با توجه به این عوامل، اگرچه مقامات آمریکایی همچنان تأکید می‌کنند که اولویت در ارتباط با ایران دیپلماسی و احیای برجام از این طریق است، اما ادبیات آنها تا حدودی تغییر کرده است. صرف‌نظر از اظهارات تند آنها در ارتباط با اعتراضات در ایران و ملاقات بیلینکن، وزیر خارجه، با سه ایرانی که «فعال جامعه مدنی» توصیف شدند، با هدف «بررسی راه‌های کمک به معترضین در ایران»، ظاهراً بحث‌هایی نیز بین آنها درباره استراتژی مواجهه با ایران در آینده مطرح است. در سند استراتژی امنیت ملی دولت که باید ۱۳ اکتبر منتشر می‌شد، حرفی از برجام نیست و تنها از دیپلماسی برای کنترل برنامه هسته‌ای ایران سخن رفته است که می‌تواند به معنی بازگذاشتن راه برای نوعی توافق متفاوت با برجام باشد. همچنین حدود دو هفته پیش سخنگوی کاخ سفید مثال شوروی و آمریکا دهه ۱۹۸۰ را زد و از اینکه ریگان، شوروی را «امپراتوری شر» می‌نامید ولی هم‌زمان با گورباچف درباره محدودکردن سلاح‌های هسته‌ای مذاکره می‌کرد، گفت. این می‌تواند حاکی از وجود بحث‌هایی درباره اتخاذ رویه‌ای مشابه در ارتباط با ایران، از جمله عدول از سیاست دوره اوباما و تلاش برای احیای برجام ضمن اتخاذ سیاستی تهاجمی باشد.

سه‌شنبه ۳ آبان ۱۴۰۱ • ۲۸ ربیع‌الاول ۱۴۴۴ • ۲۵ اکتبر ۲۰۲۲ • سال بیستم • شماره ۴۴۰۳ • ۱۲ صفحه • ۱۰۰۰۰ تومان

در «شرق» امروز می‌خوانید: بازداشت موقت در قانون آیین دادرسی کیفری، جزئیات پرونده‌های متهمان اعتراضات از زبان دادستان تهران، نگاهی به داستان استعفای سوریان و **یادداشت‌هایی از عبدالرضا ناصرمقدسی**، رضا صدیق

در برخی از استان‌ها بالای ۶۰ درصد موارد مثبت ابتلا به ویروس آنفلوانزا گزارش شده است

غوغای آنفلوانزا

آنفلوانزا قابلیت پاندمی شدن را دارد و اگر کنترل نشود، می‌تواند مشکلاتی را برای کل دنیا به وجود بیاورد

گزارش تیتربک را در صفحه ۱۰ بخوانید

جراحی تغییر موضع دولت رئیسی در خصوص پاییز و زمستان سرد اروپا در گفت‌وگو با کارشناسان

دوربرگردان یک ایده

گزارش تیتربک را در صفحه ۳

یادداشت

تحولات سیاسی و اینترنت

برخی مسئولان، کاهش سرعت اینترنت را یک راهکار مناسب برای آرام‌کردن خیابان‌ها پنداشته‌اند، به همین دلیل با وجود آسیب‌هایی که محدودکردن اینترنت برای بسیاری مشاغل و روابط اجتماعی ایجاد کرده است، اخلاص در اینترنت هنوز ادامه دارد. ازاین‌رو، اشاره به نکاتی درباره نتایج کوتاه‌مدت، اگر نگویم بی‌حاصل، محدودکردن اینترنت به‌عنوان ابزاری برای مدیریت خیابان‌های ناآرام، خالی از لطف نیست. استفاده از فناوری برای محدودکردن و ظهور و بروز مطالبات، اهداف و تعامل میان انسان‌ها و نهادهای اجتماعی یک تناقض است. به این دلیل ساده که ذات و کارکرد فناوری و دانش برای سهولت و توسعه زیست انسان‌هاست و نه توقف فرایند توسعه اجتماعی یا محدودکردن تلاش انسان‌ها برای تحقق زیستی همراه با امنیت، رفاه و آرامش نسبی. صرف‌نظر از وجود بازیگران پنهان (داخلی و خارجی) در خیابان‌های ناآرام که اهداف غیرملی و غیرانسانی را دنبال می‌کنند، شهروندانی که در خیابان حضور پیدا کرده‌اند، خواسته‌ها، اهداف و آرزوهایی دارند که امکان تحقق آنها از طریق بسترها، کانال‌ها و نهادهای مدنی وجود نداشته است. به ساده و کاربردی‌ترین بیان می‌توان حضور شهروندان در خیابان‌ها را تلاشی برای شنیده‌شدن تلقی کرد. شنیدن برخی حقایق که به دلایل نامعلوم، صاحب‌منصبان در سطوح مختلف مدیریت آنها را نمی‌شنوند و نمی‌بینند. حقایقی چون فقر غیرقابل وصف (آشغال‌گردی، فروش اعضای بدن، کولبری، سوخت‌بری، کودکار، کار زنان محترم بی‌خانمان، تضعیف نهاد خانواده و…) انبوه ناهنجاری‌های اجتماعی ناشی از فقر، بی‌نظمی‌های حیرت‌انگیز مالی برخی صاحب‌منصبان و… . نکته‌ای که درغده‌مندان صیانت باید به جد به آن توجه داشته باشند. این است که تحولات سیاسی در همه دوره‌های تاریخی وجود داشته و خواهد داشت. ازآنجایی که زیست اجتماعی مانند تمامی پدیده‌ها و باشنده‌های عالم هستی، تابع قاعده طبیعی حرکت، تغییر و تکامل است، تحولات سیاسی پدیده‌ای اجتناب‌ناپذیر هستند. به تعبیری تحولات سیاسی معلول علتی به نام قاعده پویایی پدیده‌ها یا باشنده‌ها در عالم است و درنتیجه فرایندی کاملاً فرانسانی است. به بیانی، مهم نیست که برخی صاحب‌منصبان و سیاست‌ورزان چه اهداف، ایده‌ها، ایدئولوژی و… داشته باشند، تحولات اجتماعی و سیاسی اجتناب‌ناپذیر هستند؛ چراکه تحول در ذات یا ساختار نظم اجتماعی است. اگر سازوکارهای حاکم بر وقوع وقایع در عالم هستی را درک کنیم، متوجه خواهیم شد که تحولات سیاسی (با یا بدون اینترنت و…) «رخ می‌دهد چون باید رخ بدهد».

ادامه در صفحه ۴

«ریشی سوناک» رهبر حزب محافظه‌کار و نخست‌وزیر بریتانیا می‌شود

مهاجری در خانه شماره ۱۰

با کناره‌گیری بوریس جانسون، نخست‌وزیر سابق بریتانیا و پنی موردانت، وزیر دفاع سابق این کشور، از رقابت برای رهبری حزب محافظه‌کار و جانشینی لیز تراس، ریشی سوناک به‌عنوان رهبر جدید این حزب و نخست‌وزیر بریتانیا معرفی خواهد شد. به‌این‌ترتیب این سیاست‌مدار آسیایی تبار سومین نخست‌وزیر بریتانیا در یک سال اخیر خواهد بود.

صفحه ۵

جوابیه وزارت علوم به گزارش «شرق» با عنوان «تصمیم تاریخی زلفی کل»

حضور برای تسهیل ارتباطات اداری و علمی با مراکز دفاعی

۲

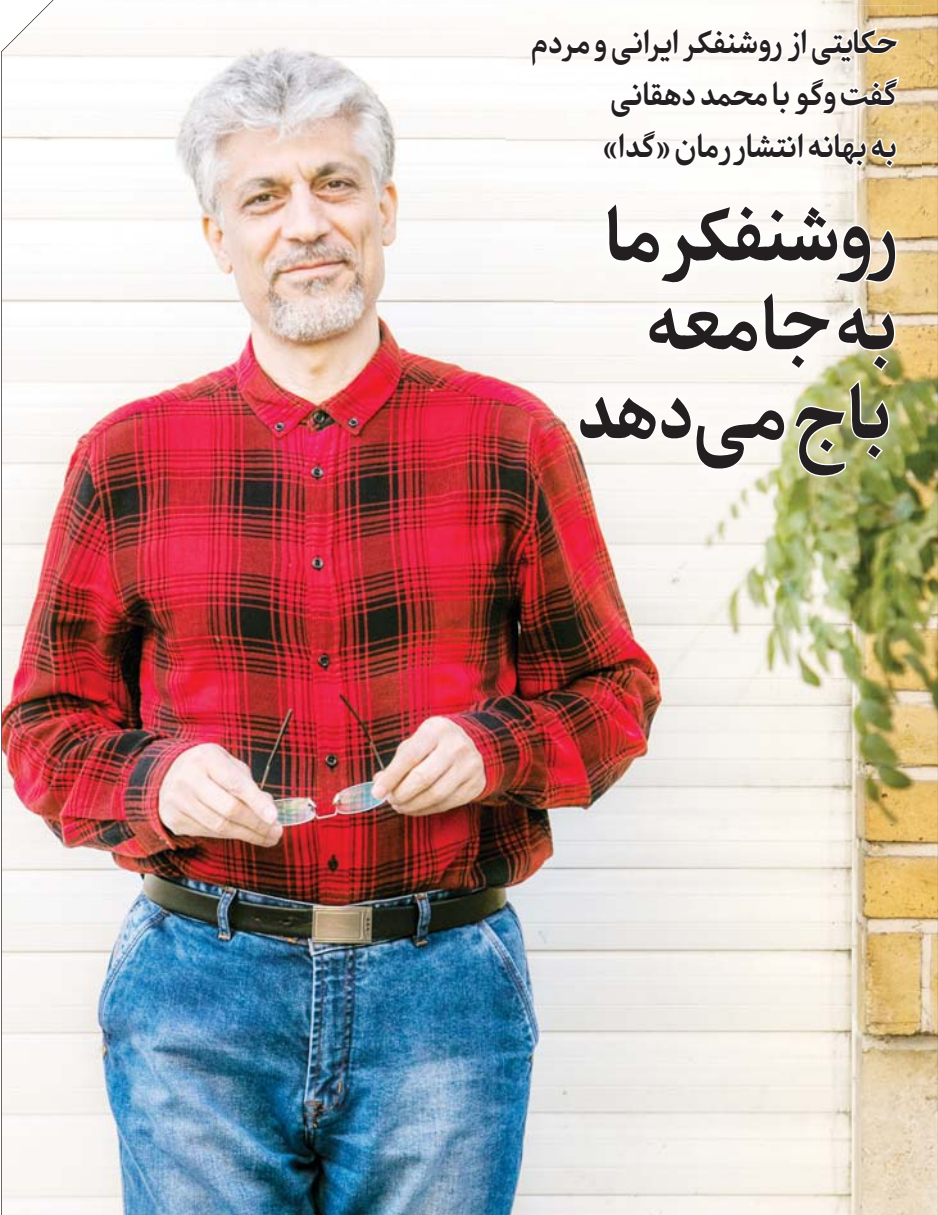
چالش سخنگو در خواجه‌نصیر

۲

بازهم مشهد؛ این بار مسئله الناز رکابی

سیداحمد علم‌الهدی، امام‌جمعه مشهد، همچنان به اظهارنظرهای خبرساز درباره ورزش زنان و ورزشکاران زن ادامه می‌دهد. او که پیش از این هم درباره مسائل مختلفی ازجمله دوچرخه‌سواری زنان یا حضور زنان در ورزشگاه اظهارات تندوتیزی، به‌ویژه در دولت‌های قبلی داشت، به‌تازگی در ماجرای الناز رکابی هم انتقاداتی داشته که بیان آنها با توجه به حساسیت موجود در جوامع بین‌الملل نیاز به دقت نظر بیشتری داشت. نماینده ولی‌فقیه در استان خراسان، روز جمعه به جای آنکه تلاش کند جامعه را از فضای دوقطبی یا چندقطبی‌ای که این روزها در آن گیر افتاده است برهاند، معترض‌ان خیابانی را «ستون‌پنجم دشمن» توصیف کرد تا مشخص شود نگاهش به اتفاقات اخیر چیست. او فقط در یک بخش از صحبت‌های به‌نسبت طولانی خود، درباره رخدادهای یک ماه اخیر ایران گفت: «تمام کسانی که در عرصه آشوب‌ها وارد میدان شدند و به خیابان آمدند، ستون پنجم دشمن بودند.

این گزارش را در صفحه ۹ بخوانید

حکایتی از روشنفکر ایرانی و مردم

گفت وگو با محمد دهقانی

به بهانه انتشار رمان «گدا»

روشنفکر ما به جامعه باج می‌دهد

• عکس: رونوف رستمی

پیام حیدرقزوینی: محمد دهقانی که با تألیفات و ترجمه‌هایش در حوزه‌های تاریخ، ادبیات و روان‌شناسی شناخته می‌شود، در دهه هشتاد زمانی کوتاه از نجیب محفوظ با عنوان «گدا» به فارسی ترجمه کرد که اخیراً چاپ تازه‌ای از آن پس از سال‌ها توسط نشر نیلوفر منتشر شده است. نجیب محفوظ از شناخته‌ترین چهره‌های ادبیات جهان عرب است و در ایران هم در سال‌های مختلف آثاری از او به فارسی ترجمه شده است.

«گدا» رمانی کوتاه از این نویسنده مصری است و آن‌طور که دهقانی نوشته، می‌توان آن را «شرح مختصری از مصیبت روشنفکران جهان سوم» دانست. قهرمان «گدا» در جوانی‌اش پریشور و آرمان‌خواه بوده اما در سال‌های پس از جوانی به طور کامل از آرمان‌های گذشته‌اش فاصله گرفته و اسیر روزمرگی و روال عادی زندگی شده است. او در طول داستان سیر فروپاشی را طی می‌کند و در نهایت به جنون و پریشانی ذهنی می‌رسد. دهقانی بر اساس موضوع رمان و ارتباط آن با وضعیت جامعه روشنفکری دهه‌های اخیر ایران، کتاب را این‌گونه تقدیم کرده است: «به همه هم‌سنان که آرمان‌های بلند آنان جای خود را به آپارتمان‌های بلند داد».

یادداشت

در ضرورت «حقیقت»

۲

حسین حقگو

کارشناس اقتصادی

آقای رئیسی در روز ملی صادرات از «رشد ۴۰درصدی صادرات در سال گذشته و رشد ۱۳درصدی صادرات غیرنفتی» سخن گفتند و همچنین به «رشد آمار تولید تجهیزات و ابزار تولید، رشد شرکت‌های بورسی، کاهش نرخ بی‌کاری در کشور و…» اشاره و عنوان کردند: «با توجه به نرخ رشد حدود پنج درصد در شش‌ماهه اول فعالیت این دولت… حتما نرخ رشد اقتصادی هشت درصد که هدف‌گذاری شده، قابل «دستیابی است» و چنین نتیجه‌گیری کردند که «این رشد اقتصادی کشور، دشمن را عصبانی کرده؛ چراکه برقراری رژیم تحریم‌ها بر ایران اسلامی همه برای این است که کشور رشد نکند، تولید و صادرات نداشته باشد و…».

این نگاه سراسر مثبت و روشن از وضعیت اقتصادی کشور و نبود ضعف و خطا در سیاست‌گذاری داخلی و بی‌انربودن فشارهای خارجی، نه‌تنها در گفتار رئیس دولت و سایر اعضای کابینه، بلکه در اخبار و گزارش‌های ارگان رسانه‌ای دولت یعنی روزنامه «ایران» نیز هر روز تکرار می‌شود. شیوه‌ای که دیدن واقعیات و شنیدن صدای منتقدان و معترضان را دشوارتر و اصلاح وضعیت بی‌خرج فعلی را برای دولت‌مردان پلاموضوع می‌کند. چنان‌که درست در روزهایی که کشورمان

به همراه کره‌شمالی در لیست سیاه «اف‌ای‌تی‌اف» جا خوش کرده که این امر در کنار تحریم‌های بین‌المللی، فشار سنگینی را بر تولیدکنندگان وارد و تأمین مواد اولیه را به مشکل حاد بنگاه‌های صنعتی تبدیل کرده، ارگان دولت تیتربک می‌زند «تحریم‌ها فقط ۲۰ درصد برای تجارت مشکل ایجاد کرده

است» و می‌نویسد «سال‌های گذشته تولیدکنندگان به‌شدت مشکل تولید داشتند و همواره دغدغه آنها نبود مواد اولیه تولید بود، اما با سازوکار و فرایندی که دولت سیزدهم ایجاد کرد، اکنون چنین چالشی وجود ندارد و مواد اولیه به‌راحتی موتور سرمایه‌گذاری و… و با بهره‌برداری از طرح‌های نیمه‌تمامی که به گواهی سازمان برنامه و بودجه متوسط به‌بارنشتن آنها ۱۷ سال است (برای بهره‌برداری از ۷۵ طرح حوزه صنعت معدن و تجارت و ارتباطات به ۳۹ سال زمان نیاز است، رسانه‌ها ۹/۱۰/۱۴۰۱).

مقصود از ارائه این نمونه اخبار که می‌توان الاماشاء-الله به آنها افزود، ذکر این نکته مهم است که وقتی چشم‌بر واقعیات می‌بندیم و اخبار و اطلاعات ناصحیح و غیردقیق را منتشر و به‌تدریج خود نیز آنها را باور می‌کنیم، در را بر اصلاح امور می‌بندیم. به‌راستی اگر وضعیت اقتصادی این‌چنین خوب و معقول و منطقی است، پس این اعتراض‌ها نارضایتی‌های آشکار و نهان که بخش عمده آنها نیز صیغه اقتصادی (کرانی، بی‌کاری، فساد و…) دارد، برای چیست؟ آیا مردم از خوشی و به قول معروف شکم‌سیری و از سر تفنن به اعتراض برخاسته‌اند و انواع آسیب‌ها را به جان خریده‌اند؟ یا درد و رنج‌شان واقعی و زندگی بر آنان بیسی سخت و طاقت‌فرسا شده است و دولت و ارگان رسمی آن

چنان‌که در خبری از «ایجاد دومیلیون و ۱۰۰ هزار شغل جدید صنعتی در کشور» سخن گفته می‌شود؛ دومیلیون و ۱۰۰ هزار شغلی که قرار است با «بهره‌برداری از ۲۷هزار و ۸۱۰ واحد تولیدی و صنعتی» ایجاد شود «که هم‌اکنون بین ۲۰ تا بیش از ۶۰ درصد پیشرفت فیزیکی داشته‌اند و به فراخو طی ماه‌های آینده به بهره‌برداری خواهند رسید» (روزنامه ایران، ۱۴/۱/۲۰۲۰).

این در حالی است که به نوشته همین روزنامه، کل اشتغال صنعتی کشور در حال حاضر «دومیلیون‌و۶۹۲ هزار نفر در ۷۵هزارو ۳۷۵ واحد تولیدی» است. درواقع این رسانه مدعی رسیدن به حقیقت و اصلاح امور است.